Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

16 päivänä tammikuuta 2024*

Ennakkoratkaisupyyntö – Luonnollisten henkilöiden suojelu henkilötietojen käsittelyssä – SEUT 16 artikla – Asetus (EU) N:o 2016/679 – 2 artiklan 2 kohdan a alakohta – Soveltamisala – Poikkeukset – Unionin lainsäädännön soveltamisalaan kuulumaton toiminta – SEU 4 artiklan 2 kohta – Kansallista turvallisuutta koskeva toiminta – Jäsenvaltion parlamentin perustama tutkintavaliokunta – Asetuksen (EU) 2016/679 23 artiklan 1 kohdan a ja h alakohta sekä 51 ja 55 artikla – Tietosuojasta vastaavan valvontaviranomaisen toimivalta – 77 artikla – Oikeus tehdä kantelu valvontaviranomaiselle – Välitön oikeusvaikutus

Asiassa C-33/22,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Verwaltungsgerichtshof (ylin hallintotuomioistuin, Itävalta) on esittänyt 14.12.2021 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 14.1.2022, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Österreichische Datenschutzbehörde

vastaan

WK,

jossa asian käsittelyyn osallistuu

Präsident des Nationalrates,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti L. Bay Larsen, jaostojen puheenjohtajat K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan ja N. Piçarra sekä tuomarit M. Ilešič, P. G. Xuereb, L. S. Rossi (esittelevä tuomari), I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, I. Ziemele ja J. Passer,

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: yksikönpäällikkö D. Dittert,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 6.3.2023 pidetyssä istunnossa esitetyn,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Österreichische Datenschutzbehörde, asiamiehinään A. Jelinek ja M. Schmidl,

– WK, edustajanaan M. Sommer, Rechtsanwalt,

– Präsident des Nationalrates, asiamiehinään C. Neugebauer ja R. Posnik,

– Itävallan hallitus, asiamiehinään A. Posch, J. Schmoll, S. Dörnhöfer ja C. Leeb,

– Tšekin hallitus, asiamiehinään O. Serdula, M. Smolek ja J. Vláčil,

– Euroopan komissio, asiamiehinään A. Bouchagiar, M. Heller ja H. Kranenborg,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.5.2023 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 16 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen sekä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) (EUVL 2016, L 119, s. 1) 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan, 51 artiklan 1 kohdan, 55 artiklan 1 kohdan ja 77 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Österreichische Datenschutzbehörde (tietosuojaviranomainen, Itävalta) (jäljempänä Datenschutzbehörde) ja WK ja jossa on kyse WK:n tekemän sellaisen kantelun hylkäämisestä, jossa WK väittää, että hänen oikeuttaan henkilötietojensa suojaan on loukattu.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 16, 20 ja 117 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(16) Tämä asetus ei koske unionin oikeuden soveltamisalaan kuulumattomia perusoikeuksien ja -vapauksien suojeluun tai henkilötietojen vapaaseen liikkuvuuteen liittyviä kysymyksiä, kuten kansallista turvallisuutta koskevia toimia. Tämä asetus ei koske henkilötietojen käsittelyä jäsenvaltioissa niiden toteuttaessa unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyv[i]ä toimia.

– –

(20) Vaikka tätä asetusta sovelletaan muun muassa tuomioistuinten ja muiden oikeusviranomaisten toimintaan, unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä voitaisiin täsmentää käsittelytoimia ja -menettelyitä tuomioistuinten ja muiden oikeusviranomaisten suorittaman henkilötietojen käsittelyn osalta. Valvontaviranomaisten toimivalta ei saa kattaa tuomioistuinten oikeudellisiin tehtäviin liittyvää henkilötietojen käsittelyä, jotta voidaan turvata oikeuslaitoksen riippumattomuus sen hoitaessa lainkäyttötehtäviään, päätöksenteko mukaan lukien. Tällaisten tiedonkäsittelytoimien valvonta olisi voitava uskoa jäsenvaltion oikeusjärjestelmään kuuluville erityiselimille, joiden olisi erityisesti varmistettava tämän asetuksen sääntöjen noudattaminen, vahvistettava oikeuslaitoksen edustajien tietoisuutta niille tämän asetuksen mukaisesti kuuluvista velvoitteista ja käsiteltävä tällaisiin tiedonkäsittelytoimiin liittyviä valituksia.

– –

(117) Keskeinen osa luonnollisten henkilöiden suojelua henkilötietojen käsittelyssä on perustaa jäsenvaltioihin valvontaviranomaiset, joille on myönnetty valtuudet hoitaa tehtävänsä ja käyttää toimivaltaansa täysin riippumattomasti. Jäsenvaltioiden olisi voitava perustaa useampia kuin yhden valvontaviranomaisen oman perustuslakinsa, organisaationsa ja hallintorakenteensa mukaisesti.”

4 Yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Aineellinen soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen käsittelyyn muussa kuin automaattisessa muodossa, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa.

2. Tätä asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn,

a) jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan;

b) jota suorittavat jäsenvaltiot toteuttaessaan SEU V osaston 2 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa;

– –

d) jota toimivaltaiset viranomaiset suorittavat rikosten ennalta estämistä, tutkintaa, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten.

3. Unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan [yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 18.12.2000 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston] asetusta (EY) N:o 45/2001 [(EYVL 2001, L 8, s. 1)]. Asetus (EY) N:o 45/2001 ja muut tällaiseen henkilötietojen käsittelyyn sovellettavat unionin säädökset on mukautettava tämän asetuksen periaatteiden ja sääntöjen mukaisiksi 98 artiklaa noudattaen.

– –”

5 Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

– –

7) ’rekisterinpitäjällä’ luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot; jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti,

– –”

6 Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan, jonka otsikko on ”Rajoitukset”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Rekisterinpitäjään tai henkilötietojen käsittelijään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan lainsäädäntötoimenpiteellä rajoittaa niiden velvollisuuksien ja oikeuksien soveltamisalaa, joista säädetään 12–22 artiklassa ja 34 artiklassa sekä 5 artiklassa, siltä osin kuin sen säännökset vastaavat 12–22 artiklassa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia, jos kyseisessä rajoituksessa noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide, jotta voidaan taata

a) kansallinen turvallisuus;

b) puolustus;

c) yleinen turvallisuus;

d) rikosten ennalta estäminen, tutkinta, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelu tai tällaisten uhkien ehkäisy;

e) muut unionin tai jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvät tärkeät tavoitteet, erityisesti unionille tai jäsenvaltiolle tärkeä taloudellinen tai rahoituksellinen etu, mukaan lukien rahaan, talousarvioon ja verotukseen liittyvät asiat sekä kansanterveys ja sosiaaliturva;

f) oikeudellisen riippumattomuuden ja oikeudellisten menettelyjen suojelu;

– –

h) valvonta-, tarkastus- tai sääntelytehtävä, joka satunnaisestikin liittyy julkisen vallan käyttöön a–e ja g alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa;

i) rekisteröidyn suojelu tai muille kuuluvat oikeudet ja vapaudet;

– –”

7 Yleisen tietosuoja-asetuksen 51 artiklan, jonka otsikko on ”Valvontaviranomainen”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että yksi tai useampi riippumaton viranomainen on vastuussa tämän asetuksen soveltamisen valvonnasta luonnollisten henkilöiden perusoikeuksien ja -vapauksien suojaamiseksi käsittelyssä ja henkilötietojen vapaan liikkuvuuden helpottamiseksi unionissa, jäljempänä ’valvontaviranomainen’.”

8 Yleisen tietosuoja-asetuksen 54 artiklan, jonka otsikko on ”Valvontaviranomaisen perustamista koskevat säännöt”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kunkin jäsenvaltion on laissa säädettävä kaikesta seuraavasta:

a) kunkin valvontaviranomaisen perustamisesta;

_ _”

9 Yleisen tietosuoja-asetuksen 55 artiklassa, jonka otsikko on ”Toimivalta”, säädetään seuraavaa:

”1. Jokaisella valvontaviranomaisella on sille tämän asetuksen mukaisesti annettujen tehtävien hoitoa ja valtuuksien käyttöä koskeva toimivalta oman jäsenvaltionsa alueella.

2. Jos käsittelyn suorittavat viranomaiset tai yksityiset elimet 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohdan nojalla, toimivalta on asianomaisen jäsenvaltion valvontaviranomaisella. Tällöin ei sovelleta 56 artiklaa.

3. Valvontaviranomaisilla ei ole toimivaltaa valvoa käsittelytoimia, joita tuomioistuimet suorittavat lainkäyttötehtäviensä yhteydessä.”

10 Yleisen tietosuoja-asetuksen 77 artiklassa, jonka otsikko on ”Oikeus tehdä kantelu valvontaviranomaiselle”, säädetään seuraavaa:

”1. Jokaisella rekisteröidyllä on oikeus tehdä kantelu valvontaviranomaiselle, erityisesti siinä jäsenvaltiossa, jossa hänen vakinainen asuinpaikkansa tai työpaikkansa on taikka jossa väitetty rikkominen on tapahtunut, jos rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä rikotaan tätä asetusta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta muita hallinnollisia muutoksenhakukeinoja tai oikeussuojakeinoja.

2. Valvontaviranomaisen, jolle kantelu on tehty, on ilmoitettava kantelun tekijälle sen etenemisestä ja ratkaisusta, mukaan lukien 78 artiklan mukaisten oikeussuojakeinojen mahdollisuudesta.”

Itävallan oikeus

11 Liittovaltion perustuslain (Bundes-Verfassungsgesetz), joka on julkaistu uudelleen 2.1.1930 (BGBl. 1/1930), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkoihin (jäljempänä B-VG), 53 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Kansallisneuvosto [(Nationalrat, Itävalta)] voi päättää perustaa tutkintavaliokuntia. Lisäksi tutkintavaliokunta on perustettava, jos yksi neljäsosa kansallisneuvoston jäsenistä sitä vaatii.

(2) Tutkinnan on kohdistuttava tiettyyn päättyneeseen toimintaan liittovaltion toimeenpanovaltaan kuuluvalla alalla. Siihen kuuluu kaikki sellaisten liittovaltion elinten toiminta, joiden kautta liittovaltio käyttää taloudellisia osallistumis- ja valvontaoikeuksiaan, riippumatta siitä, miten merkittävää sen osallistuminen on. Oikeuskäytännön tarkistaminen ei kuulu tähän toimintaan.

(3) Kaikkien liittovaltion, osavaltioiden, kuntien ja kuntayhtymien sekä muiden itsehallintoelinten on pyynnöstä esitettävä asiakirjansa ja aineistonsa tutkintavaliokunnalle, jos ne kuuluvat tutkinnan kohteeseen, ja noudatettava tutkintavaliokunnan esittämiä pyyntöjä tutkinnan kohteeseen liittyvien todisteiden hankkimiseksi. Tätä velvollisuutta ei sovelleta sellaisten asiakirjojen ja aineistojen toimittamiseen, joiden luovuttaminen voisi vaarantaa lähteet 52a §:n 2 momentissa tarkoitetussa merkityksessä.

(4) Edellä 3 momentissa säädettyä velvollisuutta ei ole siltä osin kuin sillä haitattaisiin liittovaltion hallituksen tai sen yksittäisten jäsenten lainmukaista päätöksentekoa tai sen välitöntä valmistelua.

_ _”

12 B-VG:ssä säädetään lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallan jaosta. Minkä tahansa kyseiseen vallanjakoperiaatteeseen puuttumisen on perustuttava perustuslakiin.

13 Tietosuojasta 17.8.1999 annetun lain (Datenschutzgesetz) (BGBl. I, 165/1999), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkoihin (jäljempänä DSG), 1 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jokaisella on, kun otetaan myös huomioon erityisesti hänen yksityis- ja perhe-elämänsä kunnioittaminen, oikeus häntä koskevien henkilötietojen luottamuksellisuuteen siltä osin kuin hänellä on siihen suojattava intressi. Tällaista intressiä ei ole, kun tietojen osalta ei ole oikeutta luottamuksellisuuteen siitä syystä, että ne ovat yleisesti saatavilla, tai koska niiden perusteella on mahdotonta päätellä, kuka rekisteröity on.”

14 DSG:n 18 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Perustetaan yleisen tietosuoja-asetuksen 51 artiklan mukaisesti Datenschutzbehörde kansalliseksi valvontaviranomaiseksi.”

15 DSG:n 24 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jokaisella rekisteröidyllä on oikeus tehdä kantelu Datenschutzbehördelle, jos rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä rikotaan yleistä tietosuoja-asetusta taikka 1 §:ää tai 2 artiklan 1. pääosastoa.”

16 DSG:n 35 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Datenschutzbehörden tehtävänä on varmistaa tietosuoja yleisen tietosuoja-asetuksen ja tämän liittovaltion lain säännösten mukaisesti.

(2) Datenschutzbehörde käyttää valtuuksiaan myös B-VG:n 19 §:ssä tarkoitettuihin toimeenpanovallan ylimpiin elimiin nähden sekä B-VG:n 30 §:n 3–6 momentin, 125 §:n, 134 §:n 8 momentin ja 148h §:n 1 ja 2 momentin säännösten mukaisiin ylimpiin elimiin nähden siltä osin kuin on kyse niiden toimivaltaan kuuluvista hallinnollisista kysymyksistä.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

17 Kansallisneuvosto perusti 20.4.2018 tehdyllä päätöksen B-VG:n 53 §:n nojalla tutkintavaliokunnan, jonka tehtävänä oli selvittää, kohdistuuko Bundesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfungiin (liittovaltion perustuslainsuojelu- ja terrorismintorjuntavirasto, Itävalta; jäljempänä BVT), jonka sijaan on 1.12.2021 tullut Direktion Staatsschutz und Nachrichtendienst (valtion turvallisuudesta ja tiedustelupalvelusta vastaava osasto, Itävalta), mahdollisesti poliittista vaikuttamista.

18 Kyseinen tutkintavaliokunta (jäljempänä BVT-tutkintavaliokunta) kuuli 19.9.2018 WK:ta todistajana tiedotusvälineiden edustajille avoimessa kuulemisessa. Vaikka WK oli pyytänyt tunnistetietojen poistamista, kuulemisesta laadittu pöytäkirja, jossa mainittiin hänen suku- ja etunimensä täydellisinä, julkaistiin Parlament Österreichin (Itävallan parlamentti) internetsivustolla.

19 WK teki 2.4.2019 Datenschutzbehördille kantelun, jossa hän väitti, että mainitusta kuulemisesta laaditun pöytäkirjan julkaiseminen vastoin hänen tahtoaan mainitsemalla hänen henkilöllisyytensä oli vastoin yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä ja DSG:n 1 §:ää. Hän selitti kantelunsa tueksi työskentelevänsä peitetoimintaa suorittavana tutkijana katurikollisuutta torjuvassa poliisin yksikössä.

20 Datenschutzbehörde hylkäsi kantelun 18.9.2019 tekemällään päätöksellä. Se katsoo, että vaikka yleinen tietosuoja-asetus ei lähtökohtaisesti estä valvontaviranomaisia valvomasta lainsäädäntöelimiä, vallanjakoperiaatteen mukaan ei kuitenkaan ole mahdollista, että toimeenpanovalta valvoo lainsäädäntövaltaa. Näin ollen – ja koska BVT-tutkintavaliokunta kuuluu lainsäädäntövaltaan – Datenschutzbehörde ei ole toimeenpanovallan elimenä toimivaltainen valvomaan kyseisen valiokunnan toimintaa eikä sillä ole siis toimivaltaa ratkaista WK:n kantelua.

21 Bundesverwaltungsgericht (liittovaltion hallintotuomioistuin, Itävalta) hyväksyi 23.11.2020 antamallaan ratkaisulla WK:n kantelun ja kumosi Datenschutzbehörden päätöksen. Se katsoi lähinnä, että yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan lainsäätäjän toimiin ja siis BVT-tutkintavaliokunnan toimintaan. Yleisen tietosuoja-asetuksen aineellinen soveltamisala, sellaisena kuin se määritellään kyseisen asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa, on näet laadittu tyhjentävästi ja sen piiriin kuuluu kaikki tietojenkäsittely siitä yksiköstä, joka suorittaa käsittelyn, ja siitä valtion tehtävästä riippumatta, jonka hoitajiin tämä yksikkö kuuluu. Yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdasta ei voida myöskään johtaa poikkeusta, joka koskee kyseisen asetuksen soveltamista tiettyihin valtion tehtäviin, kuten lainsäädäntötehtävään, koska kyseisen säännöksen a alakohdassa säädettyä poikkeusta on tulkittava suppeasti. Bundesverwaltungsgerichtin mukaan siis Datenschutzbehördellä on toimivalta ratkaista WK:n kantelu kyseisen asetuksen 77 artiklan nojalla.

22 Datenschutzbehörden tästä Bundesverwaltungsgerichtin ratkaisusta tekemää Revision-valitusta käsittelevä Verwaltungsgerichtshof (ylin hallintotuomioistuin, Itävalta), joka on ennakkoratkaisua nyt käsiteltävässä asiassa pyytänyt tuomioistuin, pohtii ensinnäkin, onko jäsenvaltion parlamentin perustaman tutkintavaliokunnan toimet tutkinnan kohteestakin riippumatta suljettu yleisen tietosuoja-asetuksen ulkopuolelle kyseisen asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan ja SEUT 16 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen nojalla siitä syystä, että tällaisen valiokunnan työskentely on luonteeltaan toimintaa, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan.

23 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa tässä yhteydessä aluksi, että tällä alalla etenkin 9.7.2020 annettuun tuomioon Land Hessen (C-272/19, EU:C:2020:535) perustuvan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yleistä tietosuoja-asetusta sovellettaessa ei voida edellyttää, että asianomainen henkilötietojen käsittely tapahtuu konkreettisesti unionin lainsäädännön alaan kuuluviin tarkoituksiin, että se on rajat ylittävää tai että se vaikuttaa konkreettisesti ja suoraan vapaaseen liikkuvuuteen jäsenvaltioiden välillä. Kyseistä asetusta voidaan sitä vastoin jättää soveltamatta ainoastaan, jos ainakin yksi asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a–d alakohdassa säädetyistä poikkeuksen soveltamisedellytyksistä täyttyy.

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa tältä osin, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan, luettuna kyseisen asetuksen johdanto-osan 16 perustelukappaleen valossa, ainoana tarkoituksena on katsottava olevan sulkea asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle henkilötietojen käsittely, jota valtion viranomaiset suorittavat sellaisen toiminnan yhteydessä, jonka tarkoituksena on kansallisen turvallisuuden turvaaminen, tai sellaisen toiminnan yhteydessä, jonka voidaan katsoa kuuluvan samaan ryhmään. Yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetut toiminnat, joiden tarkoituksena on kansallisen turvallisuuden turvaaminen, kattavat erityisesti toiminnat, joiden tarkoituksena on suojata keskeiset valtion tehtävät ja yhteiskunnan perustavanlaatuiset edut (tuomio 22.6.2021, Latvijas Republikas Saeima (Liikennerikkomuspisteet), C-439/19, EU:C:2021:504, 62–67 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

25 Se korostaa tämän jälkeen tiettyjä 9.7.2020 annetun tuomion Land Hessen (C-272/19, EU:C:2020:535) taustalla olevassa asiassa kyseessä olleen parlamentin valiokunnan eli Land Hessenin (Hessenin osavaltio, Saksa) parlamentin vetoomusvaliokunnan ja BVT-tutkintavaliokunnan välisiä eroja. BVT-tutkintavaliokunta ei etenkään osallistu työskentelyllään pelkästään välillisesti parlamentaariseen toimintaan vaan se on kyseisen toiminnan keskiössä B-VG:ssä kansallisneuvoston perustamille tutkintavaliokunnille annetun valvontatehtävän vuoksi.

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa lopuksi lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallan jaon periaatteeseen, joka kuuluu erottamattomasti sekä yksittäisten jäsenvaltioiden että unionin oikeuteen. Yleisen tietosuoja-asetuksen 55 artiklan 3 kohdassa tosin suljetaan pois valvontaviranomaisten valvontatoimivalta vain tuomioistuinten lainkäyttötoimintansa yhteydessä suorittaman henkilötietojen käsittelyn osalta eikä siinä lausuta parlamentaarisen toiminnan keskiössä suoritetusta tietojenkäsittelystä. Tämä asiasta vaikeneminen voisi kuitenkin selittyä sillä, että unionin lainsäätäjän mielestä viimeksi mainittu toiminta jää yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jo kyseisen asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla.

27 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että BVT-tutkintavaliokunnan tutkinnan kohteena on kansallista turvallisuutta koskeva toiminta, joka ei yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 16 perustelukappaleen mukaan kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan ja on siis jätetty kyseisen asetuksen aineellisen soveltamisalan ulkopuolelle sen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa.

28 Jos oletetaan, että tutkintavaliokunnan parlamentaarinen valvontatoiminta kuuluu lähtökohtaisesti unionin oikeuden soveltamisalaan SEUT 16 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa merkityksessä, on siis vielä tarkastettava, kuuluko sen toiminta ainakin yleisen

tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetyn poikkeuksen alaan, kun otetaan huomioon se, että tutkinnan kohteena on toimeenpanovallan toiminta, joka – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan.

29 Kolmanneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii sitä, onko – kun otetaan huomioon etenkin perustuslakiin perustuva vallanjakoperiaate Itävallassa – Datenschutzbehörde, joka on ainoa yleisen tietosuoja-asetuksen 51 artiklassa tarkoitettu kansallinen valvontaviranomainen, pelkästään tämän asetuksen perusteella toimivaltainen ratkaisemaan WK:n tekemän kaltaisen kantelun, jos kansallisessa oikeudessa ei ole minkäänlaista perustuslaillista kiinnekohtaa, johon tällainen toimivalta voitaisiin perustaa.

30 Tässä tilanteessa Verwaltungsgerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Kuuluuko jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaa käyttäessään perustaman tutkintavaliokunnan toiminta tutkinnan kohteesta riippumatta unionin oikeuden soveltamisalaan SEUT 16 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetussa merkityksessä, jolloin yleistä tietosuoja-asetusta voidaan soveltaa jäsenvaltion parlamentaarisen tutkintavaliokunnan suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn?

Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi:

2) Kuuluuko jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaa käyttäessään perustaman tutkintavaliokunnan, jonka tutkinnan kohteena on valtion turvallisuudesta vastaavan poliisiviranomaisen toiminta ja näin ollen kansallisen turvallisuuden suojaamista koskeva toiminta yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 16 perustelukappaleessa tarkoitetulla tavalla, toiminta yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan poikkeuksen piiriin?

Jos toiseen kysymykseen vastataan kieltävästi:

3) Mikäli – kuten käsiteltävässä asiassa – jäsenvaltio on perustanut ainoastaan yhden [yleisen tietosuoja-asetuksen] 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun valvontaviranomaisen, seuraako tämän viranomaisen yleisen tietosuoja-asetuksen 77 artiklan 1 kohdassa, luettuna yhdessä sen 55 artiklan 1 kohdan kanssa, tarkoitettu toimivalta käsitellä kanteluja jo suoraan [tästä asetuksesta]?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

31 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko SEUT 16 artiklan 2 kohdan ensimmäistä virkettä ja yleisen
tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että tietty toiminta ei pelkästään siitä syystä, että sitä harjoittaa jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaansa käyttäessään perustama tutkintavaliokunta, kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan eikä siihen siis sovelleta kyseistä asetusta.

32 SEUT 16 artiklan, joka on yleisen tietosuoja-asetuksen oikeusperusta, 2 kohdassa määrätään, että Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto antavat luonnollisten henkilöiden suojaa koskevat säännöt, jotka koskevat muun muassa jäsenvaltioiden, silloin kun ne toteuttavat unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, suorittamaa henkilötietojen käsittelyä.

33 Kyseisen määräyksen mukaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa määritellään erittäin laajasti kyseisen asetuksen aineellinen soveltamisala (tuomio 22.6.2021, Latvijas Republikas Saeima (Liikennerikkomuspisteet), C-439/19, EU:C:2021:504, 61 kohta). Siinä näet säädetään, että asetusta ”sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen käsittelyyn muussa kuin automaattisessa muodossa, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa”.

34 Yleisen tietosuoja-asetuksen tämän saman 2 artiklan 2 ja 3 kohdassa vahvistetaan lisäksi tyhjentävästi poikkeukset kyseisen artiklan 1 kohdassa esitettyyn sääntöön, jolla määritellään asetuksen aineellinen soveltamisala. Erityisesti yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa täsmennetään, että kyseistä asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, ”jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan”.

35 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii tässä yhteydessä sitä, kuuluuko jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaansa käyttäessään perustaman tutkintavaliokunnan toiminnan yhteydessä suoritettu henkilötietojen käsittely joka tapauksessa ja tutkinnan kohteesta riippumatta viimeksi mainitussa säännöksessä säädetyn poikkeuksen alaan.

36 Tältä osin on huomautettava, että jollei yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 ja 3 kohdassa mainituista tapauksista muuta johdu, kyseistä asetusta sovelletaan käsittelytoimiin, joita ovat suorittaneet niin yksityishenkilöt kuin viranomaiset (ks. vastaavasti tuomio 24.3.2022, Autoriteit Persoonsgegevens, C-245/20, EU:C:2022:216, 25 kohta).

37 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdassa säädettyä poikkeusta on tulkittava suppeasti (tuomio 22.6.2021, Latvijas Republikas Saeima (Liikennerikkomuspisteet), C-439/19, EU:C:2021:504, 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Unionin tuomioistuimella on tässä yhteydessä ollut jo tilaisuus täsmentää, että kyseisen asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan, luettuna kyseisen asetuksen johdanto-osan 16 perustelukappaleen valossa, ainoana tarkoituksena on sulkea mainitun asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle henkilötietojen käsittely, jota valtion viranomaiset suorittavat sellaisen toiminnan yhteydessä, jonka tarkoituksena on kansallisen turvallisuuden turvaaminen, tai sellaisen toiminnan yhteydessä, jonka voidaan katsoa kuuluvan samaan ryhmään, joten pelkästään se seikka, että jokin toiminto on valtiolle tai viranomaiselle ominaista, ei ole riittävä, jotta kyseistä poikkeusta voitaisiin soveltaa tällaiseen toimintaan automaattisesti (tuomio 22.6.2021, Latvijas Republikas Saeima (Liikennerikkomuspisteet), C-439/19, EU:C:2021:504, 66 kohta ja tuomio 20.10.2022, Koalitsia ”Demokratichna Bulgaria – Obedinenie”, C-306/21, EU:C:2022:813, 39 kohta).

38 Tätä tulkintaa, joka perustuu jo siihen, että yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa ei tehdä eroa asianomaisen käsittelyn suorittajan henkilöllisyyden perusteella, saa vahvistuksen kyseisen asetuksen 4 artiklan 7 alakohdasta, jonka mukaan rekisterinpitäjän käsitteellä tarkoitetaan ”luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot”.

39 Unionin tuomioistuin on todennut juuri tätä viimeksi mainittua säännöstä tulkitessaan, että siltä osin kuin jäsenvaltion osavaltion parlamentin vetoomusvaliokunta määrittää yksin tai toisten kanssa käsittelyn tarkoitukset ja keinot, sitä on pidettävä kyseisessä säännöksessä tarkoitettuna ”rekisterinpitäjänä”, joten tällaisen valiokunnan suorittama henkilötietojen käsittely kuuluu tämän asetuksen soveltamisalaan (tuomio 9.7.2020, Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, 74 kohta).

40 Se Präsident des Nationalratesin (kansallisneuvoston puhemies, Itävalta) esiin tuoma seikka, jonka mukaan 9.7.2020 annetun tuomion Land Hessen (C-272/19, EU:C:2020:535) taustalla olevassa asiassa kyseessä olleesta parlamentaariseen toimintaan vain välillisesti osallistuvasta vetoomusvaliokunnasta poiketen BVT-tutkintavaliokunta on elin, jonka toiminta on suoraan ja yksinomaan luonteeltaan parlamentaarista, ei merkitse sitä, että jälkimmäisen valiokunnan toiminta jää yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

41 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 84 kohdassa pääosin huomauttanut, yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetty poikkeus kyseisen asetuksen soveltamisalaan liittyy yksinomaan sellaisen toiminnan ryhmiin, joka ei luonteensa vuoksi kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan, eikä se liity henkilöiden ryhmiin sen mukaan, ovatko nämä henkilöt luonteeltaan yksityisiä vai julkisia, eikä siinä tapauksessa, että rekisterinpitäjä on viranomainen, myöskään siihen, että kyseisen viranomaisen tehtävät ja velvollisuudet kuuluvat suoraan ja yksinomaan julkisen vallan tiettyyn valtaoikeuteen, kun kyseinen valtaoikeus ei ole yhteydessä toimintaan, joka jää joka tapauksessa unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle.

42 Näin ollen sen perusteella, että henkilötietoja käsittelee jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaansa käyttäessään perustama tutkintavaliokunta, ei sellaisenaan voida katsoa, että kyseinen käsittely suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetussa merkityksessä.

43 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että SEUT 16 artiklan 2 kohdan ensimmäistä virkettä ja yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että tietyn toiminnan osalta ei voida katsoa, ettei se kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan ja ettei siihen siis sovelleta kyseistä asetusta, pelkästään siitä syystä, että sitä harjoittaa jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaansa käyttäessään perustama tutkintavaliokunta.

Toinen kysymys

44 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään lähinnä, onko yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohtaa, luettuna kyseisen asetuksen johdanto-osan 16 perustelukappaleen valossa, tulkittava siten, että jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaansa käyttäessään perustaman tutkintavaliokunnan toimintaa, jonka tarkoituksena on tutkia valtion turvallisuudesta vastaavan poliisiviranomaisen toimintaa kyseiseen viranomaiseen kohdistuvaa poliittista vaikuttamista koskevan epäilyn vuoksi, ei voida pitää kansallista turvallisuutta koskevana toimintana, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan kyseisessä säännöksessä tarkoitetussa merkityksessä.

45 Kuten tämän tuomion 37 kohdassa on huomautettu, yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava suppeasti, ja sen ainoana tarkoituksena on sulkea mainitun asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle henkilötietojen käsittely,

jota valtion viranomaiset suorittavat sellaisen toiminnan yhteydessä, jonka tarkoituksena on kansallisen turvallisuuden turvaaminen, tai sellaisen toiminnan yhteydessä, joka voidaan katsoa kuuluvan samaan ryhmään.

46 Yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetut toiminnat, joiden tarkoituksena on kansallisen turvallisuuden turvaaminen, kattavat erityisesti toiminnat, joiden tarkoituksena on suojata keskeiset valtion tehtävät ja yhteiskunnan perustavanlaatuiset edut (tuomio 22.6.2021, Latvijas Republikas Saeima (Liikennerikkomuspisteet), C-439/19, EU:C:2021:504, 67 kohta ja tuomio 20.10.2022, Koalitsia ”Demokratichna Bulgaria – Obedinenie”, C-306/21, EU:C:2022:813, 40 kohta).

47 SEU 4 artiklan 2 kohdan mukaan tällaiset toiminnat säilyvät yksinomaan jäsenvaltioiden vastuulla (ks. vastaavasti tuomio 15.7.2021, Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, 36 kohta).

48 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen käytössä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että kansallisneuvosto on perustanut BVT-tutkintavaliokunnan tutkimaan sitä, kohdistuuko BVT:hen, jonka tehtävänä oli pääasiassa kyseessä olevan ajanjakson aikana varmistaa perustuslain suojelu ja torjua terrorismia, mahdollisesti poliittista vaikuttamista.

49 Kansallisneuvoston puhemies ja Tšekin hallitus ovat pääosin sitä mieltä, että koska BVT:n tehtävät kattavat ”kansallista turvallisuutta koskevat toimet”, sen toiminta kuului yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetyn poikkeuksen alaan. Myös jäsenvaltion parlamentin tutkintavaliokunnan toiminta, joka muodostuu sellaisten valtion elinten valvonnasta, joiden – kuten BVT:n – tehtävänä on varmistaa kansallinen turvallisuus, kuuluu niiden mukaan kansallista turvallisuutta koskevien toimien käsitteen alaan. Tällaisen tutkintavaliokunnan valvontatoiminnan tavoitteena on näet tarkastaa, että valvonnanalaiset viranomaiset huolehtivat asianmukaisesti kansallisesta turvallisuudesta.

50 Tältä osin on huomautettava, että vaikka jäsenvaltioiden asiana on SEU 4 artiklan 2 kohdan mukaan määritellä keskeiset turvallisuusetunsa ja toteuttaa sisäisen ja ulkoisen turvallisuutensa varmistamiseen soveltuvat toimenpiteet, pelkästään se, että kansallinen toimenpide on toteutettu kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, ei voi johtaa siihen, ettei unionin oikeutta sovelleta, ja vapauttaa jäsenvaltioita velvollisuudesta noudattaa unionin oikeutta (ks. vastaavasti tuomio 15.7.2021, Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

51 Kuten tämän tuomion 41 kohdassa on huomautettu, yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetty poikkeus liittyy yksinomaan sellaisen toiminnan ryhmiin, joka ei luonteensa vuoksi kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan, eikä se liity henkilöiden ryhmiin sen mukaan, ovatko nämä henkilöt luonteeltaan yksityisiä vai julkisia, eikä siinä tapauksessa, että rekisterinpitäjä on viranomainen, myöskään siihen, että viranomaisen tehtävät ja velvollisuudet kuuluvat suoraan ja yksinomaan julkisen vallan tiettyyn valtaoikeuteen, kun kyseinen valtaoikeus ei ole yhteydessä toimintaan, joka jää joka tapauksessa unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle. Tältä osin se, että rekisterinpitäjä on viranomainen, jonka pääasiallisena toimintana on varmistaa kansallinen turvallisuus, ei sellaisenaan voi riittää siihen, että kyseisen viranomaisen muun toimintansa yhteydessä suorittama henkilötietojen käsittely jätetään yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolella.

52 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen käytössä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että pääasiassa kyseessä olevan tutkintavaliokunnan tarkoituksena oli valvoa BVT:n toimintaa poliittisesti siitä syystä, että kyseiseen elimeen epäiltiin kohdistuvan poliittista vaikuttamista; kyseinen valvonta ei kuitenkaan näytä sellaisenaan muodostavan tämän tuomion 45 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettua toimintaa, jonka tarkoituksena on kansallisen turvallisuuden turvaaminen tai jonka voidaan katsoa kuuluvan samaan ryhmään. Tästä seuraa, että jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen selvityksestä muuta johdu, tätä toimintaa ei ole yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla jätetty kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

53 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella parlamentaarisella tutkintavaliokunnalla voi kuitenkin työskentelyssään olla pääsy erityisesti henkilötietoihin, joille on kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä syistä annettava erityistä suojaa esimerkiksi rajoittamalla rekisteröidyille toimitettavia tietoja kyseisten tietojen keräämisen osalta tai rekisteröityjen pääsyä näihin tietoihin.

54 Tältä osin yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklassa säädetään, että kyseisen asetuksen 5, 12–22 ja 34 artiklassa säädettyjä velvollisuuksia ja oikeuksia voidaan rajoittaa lainsäädäntötoimenpiteillä muun muassa kansallisen turvallisuuden tai julkisen vallan käyttöön liittyvän valvontatehtävän takaamiseksi erityisesti kansallisen turvallisuuden yhteydessä.

55 Kansallisen turvallisuuden suojaamista koskeva vaatimus voi siis oikeuttaa rajoittamaan lainsäädäntötoimenpiteillä yleisestä tietosuoja-asetuksesta ilmeneviä velvollisuuksia ja oikeuksia etenkin siltä osin kuin on kyse henkilötietojen keräämisestä, tietojen ilmoittamisesta rekisteröidyille ja rekisteröityjen pääsystä näihin tietoihin tai näiden tietojen luovuttamisesta ilman rekisteröityjen suostumusta muille henkilöille kuin rekisterinpitäjälle, kunhan tällaisissa rajoituksissa noudatetaan keskeisiltä osin rekisteröityjen perusoikeuksia ja -vapauksia ja ne ovat demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömiä ja oikeasuhteisia toimenpiteitä.

56 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen käytössä olevasta asiakirja-aineistosta ei kuitenkaan ilmene, että BVT-tutkintavaliokunta olisi väittänyt, että se, että WK:n henkilötiedot luovutettiin siinä yhteydessä, kun hänen kuulemistaan kyseisessä valiokunnassa koskeva pöytäkirja julkaistiin Itävallan parlamentin internetsivustolla ilman hänen suostumustaan, olisi ollut tarpeen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja perustuisi tätä varten säädettyyn kansalliseen lainsäädäntötoimenpiteeseen. On kuitenkin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimen asiana tehdä tältä osin mahdollisesti tarpeelliset selvitykset.

57 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohtaa, luettuna kyseisen asetuksen johdanto-osan 16 perustelukappaleen valossa, on tulkittava siten, että jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaansa käyttäessään perustaman tutkintavaliokunnan toimintaa, jonka tarkoituksena on tutkia valtion turvallisuudesta vastaavan poliisiviranomaisen toimintaa kyseiseen viranomaiseen kohdistuvaa poliittista vaikuttamista koskevan epäilyn vuoksi, ei voida sellaisenaan pitää kansallista turvallisuutta koskevana toimintana, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan kyseisessä säännöksessä tarkoitetussa merkityksessä.

Kolmas kysymys

58 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kolmannella kysymyksellään lähinnä, onko yleisen tietosuoja-asetuksen 77 artiklan 1 kohtaa ja 55 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kun jäsenvaltio päättää kyseisen asetuksen 51 artiklan 1 kohdan nojalla perustaa yhden ainoan

valvontaviranomaisen antamatta sille kuitenkaan toimivaltaa valvoa sitä, miten kyseisen jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaansa käyttäessään perustama tutkintavaliokunta soveltaa yleistä tietosuoja-asetusta, tällä viranomaisella on suoraan näiden säännösten perusteella toimivalta käsitellä kantelut, jotka koskevat mainitun tutkintavaliokunnan suorittamaa henkilötietojen käsittelyä.

59 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on huomautettava, että SEUT 288 artiklan toisen kohdan mukaan asetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

60 Hyvin vakiintuneessa oikeuskäytännössä katsotaan, että kyseisen määräyksen mukaan ja juuri asetusten luonteen ja asetuksilla unionin oikeuslähteiden järjestelmässä olevan tehtävän vuoksi asetusten säännöksillä on yleensä välitön oikeusvaikutus kansallisissa oikeusjärjestyksissä ilman, että kansallisten viranomaisten tarvitsisi ryhtyä täytäntöönpanotoimiin (tuomio 15.6.2021, Facebook Ireland ym., C-645/19, EU:C:2021:483, 110 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

61 Yhtäältä kuitenkin yleisen tietosuoja-asetuksen 77 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella rekisteröidyllä on oikeus tehdä kantelu valvontaviranomaiselle, jos rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä rikotaan tätä asetusta. Toisaalta yleisen tietosuoja-asetuksen 55 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jokaisella valvontaviranomaisella on sille kyseisen asetuksen mukaisesti annettujen tehtävien hoitoa ja valtuuksien käyttöä koskeva toimivalta oman jäsenvaltionsa alueella.

62 Näiden säännösten sanamuodosta ilmenee, että – kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 132 kohdassa lähinnä huomauttanut – yleisen tietosuoja-asetuksen 77 artiklan 1 kohta ja 55 artiklan 1 kohta eivät edellytä niiden täytäntöönpanemiseksi kansallisten täytäntöönpanotoimenpiteiden toteuttamista ja ne ovat riittävän selkeitä, täsmällisiä ja ehdottomia, jotta niillä voidaan katsoa olevan välitön oikeusvaikutus.

63 Tästä seuraa, että vaikka yleisessä tietosuoja-asetuksessa annetaan sen 51 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioille harkintavaltaa perustettavien valvontaviranomaisten lukumäärän osalta, siinä vahvistetaan sitä vastoin sen toimivallan laajuus, joka näille viranomaisille on niiden lukumäärästä riippumatta annettava kyseisen asetuksen soveltamista valvottaessa.

64 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 137 kohdassa pääosin huomauttanut, on siis niin, että jos jäsenvaltio päättää perustaa yhden ainoan valvontaviranomaisen, tälle on välttämättä annettava kaikki se toimivalta, joka yleisessä tietosuoja-asetuksessa annetaan valvontaviranomaisille.

65 Muunlainen tulkinta kyseenalaistaisi yleisen tietosuoja-asetuksen 55 artiklan 1 kohdan ja 77 artiklan 1 kohdan tehokkaan vaikutuksen ja saattaisi heikentää kaikkien tämän asetuksen sellaisten muiden säännösten tehokasta vaikutusta, joita kantelu voi koskea.

66 Muilta osin on todettava, että kun unionin lainsäätäjä on halunnut rajoittaa valvontaviranomaisten toimivaltaa viranomaisten suorittamien käsittelytoimien valvonnassa, se on tehnyt sen nimenomaisesti, mistä on osoituksena yleisen tietosuoja-asetuksen 55 artiklan 3 kohta, jonka mukaan valvontaviranomaisilla ei ole toimivaltaa valvoa käsittelytoimia, joita tuomioistuimet suorittavat lainkäyttötehtäviensä yhteydessä.

67 Datenschutzbehörde, kansallisneuvoston puhemies ja Itävallan hallitus huomauttavat, että toimeenpanovaltaa kielletään perustuslain tasoisissa Itävallan oikeuden säännöksissä valvomasta millään lailla lainsäädäntövaltaa. Näissä säännöksissä suljetaan siis niiden mukaan pois Datenschutzbehörden, joka kuuluu toimeenpanovaltaan, mahdollisuus valvoa sitä, miten BVT-tutkintavaliokunta, joka on lainsäädäntövaltaan kuuluva elin, soveltaa yleistä tietosuoja-asetusta.

68 Nyt käsiteltävässä asiassa kuitenkin yleisen tietosuoja-asetuksen 51 artiklan 1 kohdassa vaaditaan jäsenvaltioilta juuri niiden perustuslakia kunnioittaen ainoastaan, että ne perustavat ainakin yhden valvontaviranomaisen, samalla kun siinä annetaan niille mahdollisuus perustaa useampia valvontaviranomaisia. Kyseisen asetuksen johdanto-osan 117 perustelukappaleessa täsmennetään lisäksi, että jäsenvaltioiden olisi voitava perustaa useampia kuin yhden valvontaviranomaisen oman perustuslakinsa, organisaationsa ja hallintorakenteensa mukaisesti.

69 Yleisen tietosuoja-asetuksen 51 artiklan 1 kohdassa jokaiselle jäsenvaltiolle annetaan siis harkintavaltaa, jonka nojalla se voi perustaa juuri niin monta valvontaviranomaista kuin muun muassa sen perustuslakiin liittyvät vaatimukset edellyttävät.

70 On lisäksi huomautettava, että se, että jäsenvaltio vetoaa kansallisen oikeuden säännöksiin, ei saa vahingoittaa unionin oikeuden yhtenäisyyttä ja tehokkuutta. Unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteen vaikutukset näet koskevat kaikkia jäsenvaltion elimiä kansallisten säännösten – mukaan lukien perustuslaintasoiset säännökset – voimatta tätä estää (tuomio 22.2.2022, RS (Perustuslakituomioistuimen tuomioiden vaikutus), C-430/21, EU:C:2022:99, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

71 Näin ollen on niin, että jos jäsenvaltio on harkintavaltansa puitteissa päättänyt perustaa yhden ainoan valvontaviranomaisen, se ei voi vedota kansallisen oikeuden säännöksiin – vaikka ne olisivatkin perustuslaintasoisia – jättääkseen yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvan henkilötietojen käsittelyn kyseisen valvontaviranomaisen valvonnan ulkopuolelle.

72 Edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että yleisen tietosuoja-asetuksen 77 artiklan 1 kohtaa ja 55 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun jäsenvaltio päättää kyseisen asetuksen 51 artiklan 1 kohdan nojalla perustaa yhden ainoan valvontaviranomaisen antamatta sille kuitenkaan toimivaltaa valvoa sitä, miten kyseisen jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaansa käyttäessään perustama tutkintavaliokunta soveltaa tätä asetusta, tällä viranomaisella on suoraan näiden säännösten perusteella toimivalta käsitellä kantelut, jotka koskevat mainitun tutkintavaliokunnan suorittamaa henkilötietojen käsittelyä.

Oikeudenkäyntikulut

73 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **SEUT 16 artiklan 2 kohdan ensimmäistä virkettä ja luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 2 artiklan 2 kohdan a alakohtaa**

   on tulkittava siten, että

   tietyn toiminnan osalta ei voida katsoa, ettei se kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan ja ettei siihen siis sovelleta kyseistä asetusta, pelkästään siitä syystä, että sitä harjoittaa jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaansa käyttäessään perustama tutkintavaliokunta.

2) **Asetuksen 2016/679 2 artiklan 2 kohdan a alakohtaa, luettuna kyseisen asetuksen johdanto-osan 16 perustelukappaleen valossa,**

   on tulkittava siten, että

   jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaansa käyttäessään perustaman tutkintavaliokunnan toimintaa, jonka tarkoituksena on tutkia valtion turvallisuudesta vastaavan poliisiviranomaisen toimintaa kyseiseen viranomaiseen kohdistuvaa poliittista vaikuttamista koskevan epäilyn vuoksi, ei voida sellaisenaan pitää kansallista turvallisuutta koskevana toimintana, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan kyseisessä säännöksessä tarkoitetussa merkityksessä.

3) **Asetuksen 2016/679 77 artiklan 1 kohtaa ja 55 artiklan 1 kohtaa**

   on tulkittava siten, että

   kun jäsenvaltio päättää kyseisen asetuksen 51 artiklan 1 kohdan nojalla perustaa yhden ainoan valvontaviranomaisen antamatta sille kuitenkaan toimivaltaa valvoa sitä, miten kyseisen jäsenvaltion parlamentin toimeenpanoa koskevaa valvontavaltaansa käyttäessään perustama tutkintavaliokunta soveltaa tätä asetusta, tällä viranomaisella on suoraan näiden säännösten perusteella toimivalta käsitellä kantelut, jotka koskevat mainitun tutkintavaliokunnan suorittamaa henkilötietojen käsittelyä.

Allekirjoitukset